

4. Иванов В. Ф. Співацька освіта в Україні у ХУІІІ ст. / В. Ф. Иванов. – К. : Музична Ураїна, 1997. – 289 с.
5. История искусства пения [Электронный ресурс] // Вокал, вокалисты и певцы. – Режим доступа:
<http://www.vocal.org.ua/karta-sayta.php>
6. Лещенко Л. Ю. Культурно-історичний контекст становлення європейської раціональності: дис. на здобуття наук. ступеню канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Л. Ю. Лещенко. – К., 2003. – 190 с.
7. Навротский В. В. Педагогические принципы одесской вокальной школы. Одесская вокальная школы: истоки и вершины / А. В. Навротский. – Одесса, 2002. – 112 с.
8. Прядко О. М. Методика розвитку співацького голосу майбутніх педагогів-музикантів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : спец.13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» /О. М.Прядко. – К., 2009. – 20 с.
9. Чжан И. Вокально-педагогическое творчество как предпосылка исполнительской деятельности певца: дис. на соискание учёной степени канд.Искусствоведения :спец. 17.00.03. «Музыкальное искусство»/ Чжан И.– Харьков, 2006. – 209с.

РЕЗЮМЕ

Пан На.Європейское вокальное наследие в педагогической проекции.

В статье раскрыто понятие вокальной школы, определены особенности европейского вокального наследия в контексте задач вокальной педагогики. Обоснованы основные различия между методическими принципами европейской и китайской вокальной педагогики.

Ключевые слова: вокальная школа, культурное наследие, вокальная педагогика, европейская вокальная культурная традиция.

SUMMARY

Pan Na. The European vocal inheritance is in a pedagogical projection.

The concept of vocal school is exposed in the article, the features of European of vocal legacy are certain in the context of tasks of vocal pedagogics. Obosnovani fundamental differences between methodical principles of European and Chinese vocal pedagogics.

Key words: Vocal school, cultural legacy, vocal pedagogics, European vocal cultural tradition.

УДК 37.017:17.022

Л. В. Пшенична

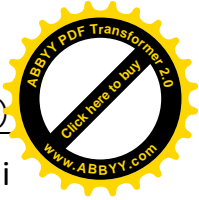
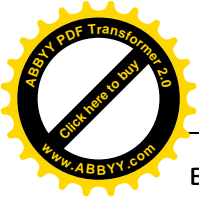
Управління освіти і науки Сумської обласної адміністрації

СУЧАСНІ ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглянуто проблеми мистецької освіти як духовної цінності, що є важливою для виховання творчої, інтелектуальної, духовно збагаченої особистості; проаналізовано значення підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності, у тому числі мистецько-педагогічної.

Ключові слова: мистецька освіта, освітній процес, ціннісні орієнтири, особистість, професійна діяльність, підготовка вчителів.

Постановка проблеми. ХХІ століття поглиблює та прискорює загальносвітові соціально-економічні, політичні, соціокультурні процеси, що

визначають розвиток людства на сучасному етапі. Глобальні суспільні зрушення мають системний, швидкий і незворотний характер.

Україна як європейська держава, історія, культура й економіка якої органічно вплетені у світову та європейську, не може стояти осторонь від трансформаційних і глобалізаційних процесів. Тому сьогодні відбувається процес формування нових світоглядних орієнтирів, осмислюються наукові та культурні надбання минулого й сучасного. Це непрості процеси, бо вони потребують сукупної прогресивної думки і дії. Важливо налагодити їх ефективну взаємодію щодо питань формування основних засад новітньої освітньої політики.

У глобалізованому світі освіта і наука стали визначальним фактором розвитку. Сьогодні вони є безальтернативним засобом національного самоутвердження, адже повноцінним учасником глобальної економіки може бути лише та країна, в якій інвестиції в розвиток людського потенціалу є вагомими й ефективними.

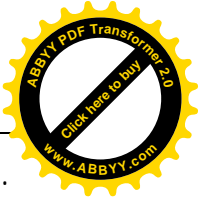
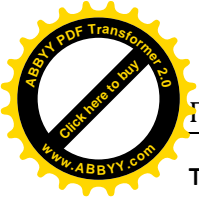
Аналіз актуальних досліджень. Огляд педагогічної літератури свідчить про те, що нині актуалізується проблема професійної компетентності педагогічних кадрів, яка в різних аспектах розглядається у наукових доробках Ш. Амонашвілі, С. Висоцької, М. Коломійця, А. Орлова, В. Пилипівського та ін.

Підготовці майбутніх учителів у галузі мистецької освіти присвячено праці Т. Завадської, С. Ковальової, Н. Мартинович, Л. Масол, О. Олексюк, В. Орлова, Г. Падалки, О. Рудницької, Н. Сегеди, З. Сироти, О. Теплової, П. Харченко, Л. Хлебнікової та ін. Їх дослідження доводять, що провідним принципом мистецької освіти є інтеграція, яка виявляється в системі професійної мистецької і в системі професійної освіти.

Мета статті – висвітлити сучасні підходи до проблем освіти, особливо мистецької, що впливають на зміни її ціннісних орієнтирів.

Виклад основного матеріалу. Стратегічні орієнтири в розвитку українського суспільства змінюють вимоги до освіти, визначаючи модернізацію освіти основою поступу суспільства. Адже освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Метою сучасної освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства [1].

Входження України до європейського освітнього простору – один із пріоритетних напрямів розвитку українського суспільства. Конституція України, закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти засвідчують здатність держави трансформувати освітній простір до вимог і стандартів Болонської декларації, зумовлюють об'єктивні орієнтири стратегії розвитку української національної освіти. Це орієнтує освітній процес на відповідність міжнародним освітнім стандартам

та детермінує необхідність удосконалення діяльності навчальних закладів. Послідовним кроком у цьому напрямі стала розробка важливого освітнього документа «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», в якому наголошено на необхідності зміни «знанневої парадигми» освіти на «діяльнісно-розвиваючу» та обов'язковому переході від інформаційно-репродуктивного навчання до особистісно орієнтованого.

На сьогоднішній день особистісно орієнтована парадигма освіти визначила нові змістовно ціннісні орієнтири освітнього процесу. Увагу громадськості звернено на максимальне розкриття потенціалу кожної людини, у її підготовки до саморозвитку, самовизначення та самореалізації.

Демократизація суспільства, що відбувається в Україні, ставить перед педагогічною наукою завдання, пов'язані з докорінним переосмисленням навчально-виховного процесу у школі, що має бути спрямований на розвиток особистості й урахувати індивідуальні можливості учнів, зростання їхньої самостійності й творчої активності. На сучасному етапі розвитку суспільства особливо гостро постає питання якості освіти та духовності нації. Тому мистецька освіта, на думку академіка І. Зязюна, поєднуючи почуття й інтелект, у сучасних умовах має бути невід'ємною складовою гармонійного розвитку особистості.

Значення мистецької освіти полягає в тому, що вона розкриває сутність, світоглядні функції та місце мистецтва в загальній системі людської культури й освіти; змінює акценти у співвідношеннях традиційних для освіти компонентів, надаючи пріоритетності емоційно-почуттєвому розвитку особистості перед розумовим; задоволенню її духовних потреб перед прагматичним споживанням мистецтва, що дає підстави розглядати мистецьку освіту як можливу модель гуманізації освітнього процесу [3, 25].

У гуманістичних концепціях особистість трактується як загальна цінність, заради якої відбувається розвиток освіти, культури, всього суспільства; цілісна людська індивідуальність з її природними та соціальними якостями [4, 243]. Особистість має бути самодостатньою у своїх відношеннях до навколишнього світу та до власного буття. Вона має усвідомлювати себе творцем власного життя, свого індивідуального світу: сфери цінностей, ідеалів та ідей [5, 285]. Відтак особистість – це системна соціальна якість індивіда, що формується в діяльності та спілкуванні й характеризується залученням людини до суспільних відносин. Вона має спільні для всіх людей риси, але водночас у неї є щось особливе й індивідуальне, що відрізняє її від інших. Тобто поняття розвитку особистості не виключає, а включає різні індивідуальні його варіанти, що відображають творчу сутність людини. Тому її розвиток залежить від наявності комплексу певних рис і здібностей.

Важливими чинниками цього розвитку є формування естетичних

інтересів і потреб, створення належних умов для їх реалізації в різних видах мистецької діяльності (художня творчість, участь у роботі профільних творчих об'єднань, навчання в класах і школах кобзарів, сопілкарів, подорожі до джерел рідного слова, уроки на природі, уроки емоційної культури та мистецтвознавства). Проведення різноманітних конкурсів, фестивалів, виставок творчих робіт дає можливість учням шкіл і вихованцям позашкільних навчальних закладів виявити свої здібності й таланти, заохочує до подальшого навчання.

Отже, стратегічними цілями сучасного етапу розвитку мистецької освіти в державі є задоволення потреб в отриманні якісної культурно-мистецької освіти та забезпечення загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів кваліфікованими кадрами.

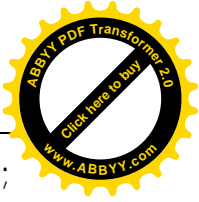
Вирішення завдань у галузі освіти підростаючого покоління вимагає серйозної уваги до підготовки майбутніх педагогів. Їх покликання – запалити вогонь любові до мистецтва в серці кожної дитини. Без перебільшення можна зазначити, що повноцінна й досконала підготовка вчителів – ключ до піднесення духовної культури суспільства.

Аналіз освітніх парадигм у нашій державі та в європейських країнах підтверджує, що система організації педагогічної освіти в Україні, на відміну від Європи, передбачає дотримання єдиних критеріїв до її якості (єдині навчальні плани та програми забезпечують цілісний підхід до якісної підготовки педагога).

Ідея підвищення статусу мистецької освіти знаходиться у центрі уваги Міжнародної асоціації експертів та практиків із питань зв'язків освіти й мистецтва, створеної при ЮНЕСКО. У професійній мистецькій освіті він реалізується в межах предметно-інтегративної моделі навчання, що поєднує предметне викладання мистецьких дисциплін та інтегровані мистецькі курси, передбачаючи інтеграцію мистецького і фахового компонентів професійної підготовки з метою вирішення дидактичних завдань конкретного навчального предмета. Цей підхід має на меті не лише здобуття теоретичних знань у галузі мистецтва, а й формування естетичної свідомості, практичних навичок розуміння творів різних видів мистецтв, розвиток естетичних смаків, художніх здібностей, елементарних художньо-творчих умінь.

Соціальна зумовленість проблеми формування професійно компетентного типу особистості вчителя, оцінка його фахового рівня – важливої передумови оновлення мистецької освіти, виділення в ній професійно й соціально значущих особистісних характеристик педагога сучасної школи – зумовили потребу звернутися до поняття «професійна компетентність».

Українські дослідники виділяють ключові компоненти професійної компетентності вчителя: інформаційна компетентність (володіння

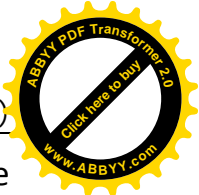
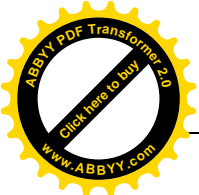
інформаційними технологіями, уміння опрацьовувати будь-яку інформацію); комунікативна (уміння спілкуватися); автономізаційна (здатність до творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність); соціальна (уміння жити та працювати з оточуючими); продуктивна (уміння працювати, здатність виробляти власний продукт, ухвалювати рішення та відповідати за них); моральна (готовність, спроможність і потреба жити за традиційними моральними нормами); психологічна (здатність використовувати психологічні знання в організації взаємодії в освітній діяльності); предметна (знання у сфері конкретного навчального предмета); особистісні якості вчителя (чуйність, урівноваженість, толерантність, доброзичливість, рефлексія, людяність).

Слід зазначити, що сучасні науковці розглядають професійну компетентність учителя як сукупність трьох складових: предметно-технологічної, психолого-педагогічної, загальнокультурної. Як основні показники педагогічної компетентності вчителя передусім виділяють: особистісні перетворювальні й психологічні якості; усвідомлення ролі педагога в навчально-виховному процесі; безперервне підвищення загальної і професійної культури; володіння методами педагогічного дослідження; конструювання власного педагогічного досвіду; результативність навчально-виховного процесу; активна педагогічна діяльність, спрямована на перетворення особистості учня й учителя [7, 425].

Педагог, який працює в загальноосвітньому чи позашкільному навчальному закладі, є тією особою, на професійну діяльність якої покладено відповідальність за інтелектуальну та морально-естетичну, тобто базисну підготовку підростаючого покоління [2]. Від нього залежить прогрес сучасного й майбутнього стану суспільства. Але вчитель лише тоді зможе успішно вирішувати завдання, визначені концепцією художньо-естетичного виховання, коли рівень його професійної підготовки буде адекватний вимогам, що поставлені суспільством перед системою державної освіти.

У цьому напрямі великого значення набуває підготовка вчителя до здійснення навчально-виховної роботи з дітьми загальноосвітнього чи позашкільного навчального закладу. Творча ініціатива вчителя, його активна життєва позиція, політична зрілість допоможуть йому правильно побудувати навчально-виховну роботу зі школярами.

До низки факторів, що визначають професійну підготовку вчителя, слід віднести педагогічну майстерність – комплекс взаємопов'язаних компонентів (педагогічне мислення, педагогічні знання, вміння і навички). Пошуки ефективних способів удосконалення професіоналізму вчителів приводять до розроблення нових технологій, пов'язаних із саморозвитком і самовдосконаленням.

Сучасна система підготовки майбутнього вчителя передбачає нове педагогічне мислення, оновлення освітньої політики й основних підходів до конструювання педагогічних систем і технологій, рівноправність і взаємну зацікавленість у розвитку всіх суб'єктів навчання, стимулювання саморозвитку в стратегічних видах життєдіяльності, включаючи професійне становлення.

Мистецько-педагогічна освіта знаходиться на шляху створення ефективних технологій і методик індивідуально-особистісного творчого розвитку педагога, подолання обмежень, що стосуються проблем розвитку особистості фахівця.

Готовність до професійної мистецько-педагогічної діяльності ми можемо визначити за такими складовими: ціннісне ставлення до професії вчителя, знання об'єкта професійної діяльності, бачення змісту навчальної дисципліни як частини культури, оволодіння системою конструювання змісту навчального предмета, високий рівень самореалізації вчителя, цілеспрямованість, творча самостійність, потреба в самовихованні.

Наголосимо на значному виховному потенціалі мистецької освіти, яка покликана насамперед розвивати творчі здібності школярів та заохочувати їх до духовних цінностей людства. Саме тому вчитель мистецьких дисциплін має можливість справляти на учнів ефективний виховний вплив.

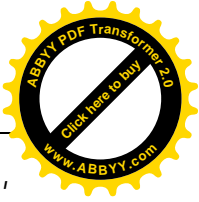
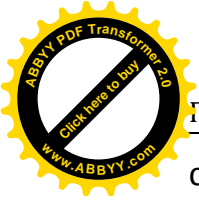
Концептуальні положення і модель професійної виховної діяльності педагога розробила О. Дубасенюк, яка відзначила, що ефективність такої діяльності значною мірою зумовлюється інтегрованими особистісними якостями педагога, що визначають професіоналізм його виховної діяльності [6, 90–97].

Підструктури виховної діяльності вчителя виокремлені О. Отич: професійно-педагогічна спрямованість на виховання школярів, здібності до цієї діяльності (загальні, спеціальні, педагогічні та творчі), професійно-педагогічна компетентність у питаннях організації виховної роботи [8, 218–227].

Аналіз наукових досліджень особистості вчителя дозволяє стверджувати, що необхідною складовою діяльності педагога є мотиваційна спрямованість, для якої характерними є творчий інтерес, допитливість, пошук нової інформації, творча педагогічна діяльність [9, 87].

До загальнопрофесійних якостей сучасного педагога слід включити спрямованість на професійний саморозвиток, самовдосконалення, рефлексію, відкритість новому досвіду, дослідницько-пошуковий стиль діяльності, моделювання власних методів і прийомів розв'язання навчально-виховних завдань. Мистецько-професійна компетентність неможлива без емпатії (емоційно-чуттєвої сфери), мистецько-педагогічних знань, виконавських умінь і навичок, використання технологій мистецької освіти.

Наявність комунікативно-професійних компетенцій сприяє суб'єкт-суб'єктній взаємодії з колегами та вихованцями в навчально-виховному процесі,

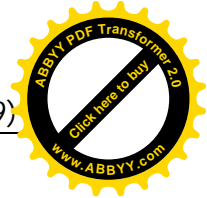
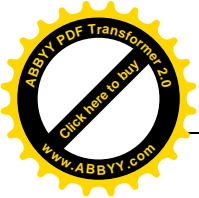
спілкуванню щодо мистецьких творів, розвитку організаційних здібностей, накопиченню теоретичних знань і використанню практичних умінь.

Аналіз діяльності загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів засвідчив, що кількість відповідно оснащених кабінетів, обсяг наочно-методичних матеріалів щодо впровадження сучасних технологій навчання, забезпеченість фахівцями з вищою мистецько-педагогічною освітою, на жаль, не завжди відповідають сучасним вимогам мистецької освіти.

Висновки. Незважаючи на непрості соціально-економічні умови, необхідно робити все для того, щоб мистецька освіта була духовною потребою, відіграла помітну роль у формуванні творчої особистості, здатної жити й творити в умовах глобалізаційних процесів, та повноцінній інтеграції держави у світове співтовариство. Організаційне, педагогічне, соціально-психологічне й науково-методичне забезпечення, упровадження в навчально-виховний процес нових освітніх технологій, орієнтованих на вдосконалення організації роботи щодо розвитку особистості в системі мистецької освіти, сприятимуть якісному реформуванню системи національної освіти, яка б відповідала сучасним вимогам і мала на меті виховання творчої, високоінтелектуальної, духовно багатой особистості з почуттям свободи та гідності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту : закон України від 23.05.1991 № 1060–XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Концепції художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : наказ МОН України від 25.02.2004 N 151/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
3. Бабанський Ю. К. Педагогічна наука та творчість учителя / Ю. К. Бабанський – К. : Дніпро, 1998. – 96 с.
4. Верніков М. Слово про академіка Степана Балея // Людина: становлення та розвиток / М. Верніков // Філософські пошуки. – Львів–Одеса : Cogito – Центр Європи, 1997. – Вип. IV – 387 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Дубасенюк О. А. Концептуальні положення професійної виховної діяльності педагога / О. А. Дубасенюк // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 4. – С. 90–97.
7. Основи психології : підруч. / [за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця]. – [4-те вид., стер.]. – К. : Либідь, 1999. – 632 с.
8. Отич О. Музично-виховна діяльність учителя початкових класів / О. Отич // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. – Вип. 3 (7). – С. 218–227.
9. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості вчителя: навч. посіб. / С. О. Сисоева. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.

РЕЗЮМЕ

Л.В. Пшеничная. Современные ценностные ориентиры процесса образования.

В статье рассмотрены проблемы художественного образования как духовной ценности, которая необходима для воспитания творческой, интеллектуальной, духовно богатой личности; сделан анализ значения подготовки будущего учителя к профессиональной деятельности, в том числе художественно-педагогической.

Ключевые слова: художественное образование, процесс образования, ценностные ориентиры, личность, профессиональная деятельность, подготовка учителей.

SUMMARY

L.Pshenichna. Education Process Modern Valuable Basis.

The article highlights the problems of arts education as spiritual value that is necessary for bringing up a creative, intelligent personality; the importance of future teacher training for the professional activities at secondary schools is analyzed.

Keywords: art education, the process of education, valuable basis, personality, professional activity, teacher training.

УДК 130+100.45+378.978

О.Є.Реброва

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

АТРИБУТИ ХУДОЖНЬОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ В МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

У статті розглянуто сутність художньої ментальності як системи взаємозв'язку таких атрибутів: художня картина світу, художній світогляд, стиль, художнє мислення, художньо-ментальний досвід. Їх сутність показана в освітній проекції, у процесі фахового навчання майбутніх учителів мистецьких дисциплін.

Ключові слова: художня ментальність, картина світу, художній світогляд, художнє мислення, досвід.

Постановка проблеми. Пізнання суті закодованої інформації в культурних архетипах, наукових поняттях, міфологічній символіці, релігійних канонах, законах, що пояснюють природу і суспільство відбувається поступово продовж життя людини на побутовому, суспільному, науковому і художньому рівнях. На їх осягнення спрямовані процеси виховання, навчання, інтелектуального розвитку дітей, процеси формування особистості відповідно до традицій певного народу, етносу, культури. Так поступово формується ментальність певного народу взагалі та конкретної особистості зокрема.

Ментальність вивчається, аналізується, інтерпретується через низку категорій: «образ мислення», «мисленнєвий інструментарій», «сітка координат» тощо. Як багатовекторний феномен, вона охоплює найскладніші сфери суспільства та кожної окремої особистості, дедалі частіше застосовується у педагогіці як наукова категорія. З педагогічної точки зору